

Pædagogisk læreplan for

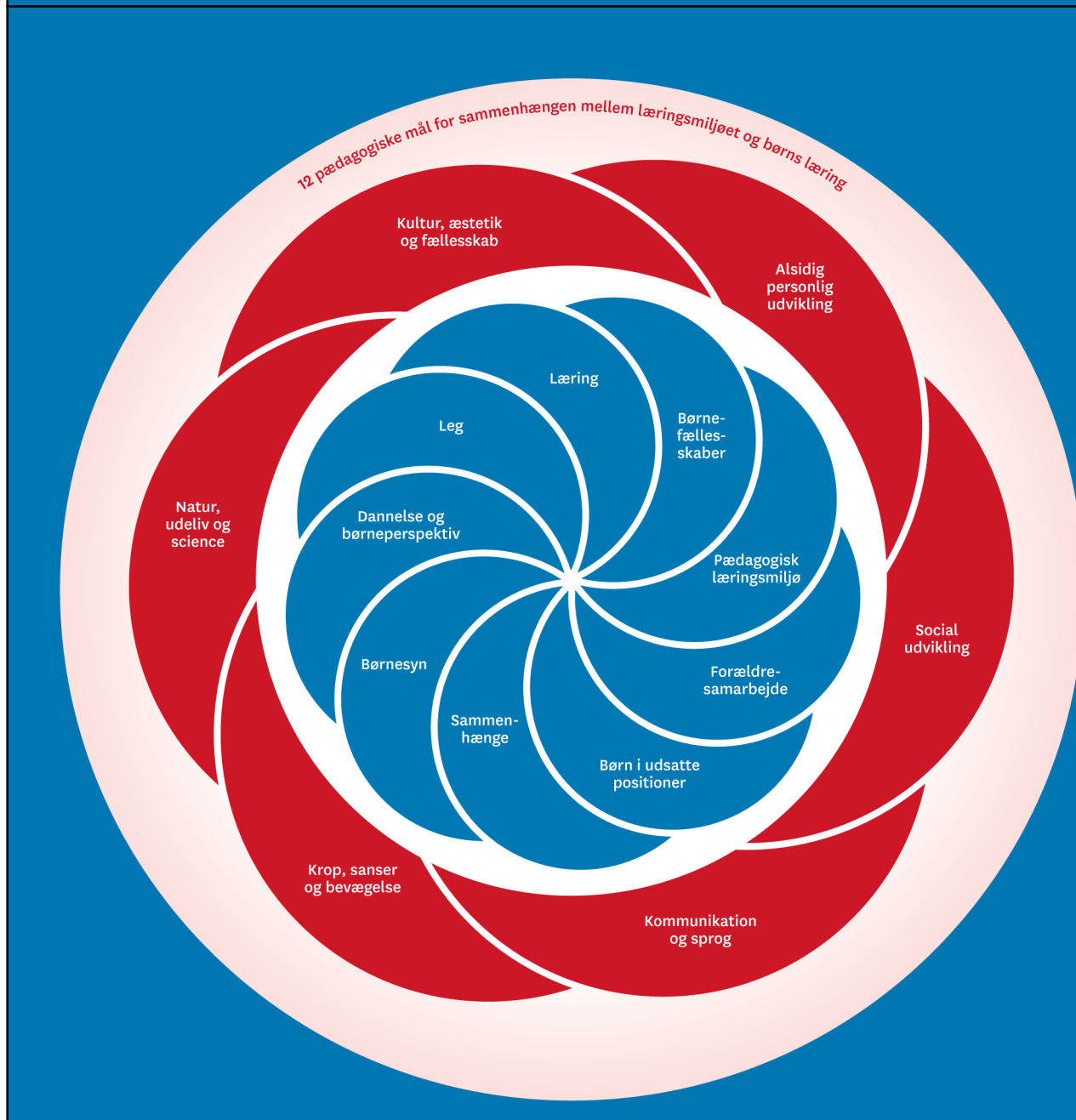
Børnehuset Kirsebærgården

2021

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er

udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Børnehuset Kirsebærgården er et mindre +40 år gammelt børnehus for børn i alderen 0-6 år. Vi bor i 2 huse, der deler en fantastisk legeplads med masser af gamle træer og buske. Vi har legeredskaber og natur der kan udfordre og udvikle motorisk. Her er plads til løb, larm, sang, dans, bål, kreative udfoldelser og masser af naturoplevelser – og lige så vigtigt til de rolige øjeblikke. Vi lægger vægt på at kunne skabe mindre grupper af børn og voksne men også på at udnytte, at vi ikke er flere, end at alle kender hinanden og hjælper hinanden.

Hus 5 består af 2 vuggestuegrupper (Delfiner og Pingviner) og 1 mini-Børnehaven (Bjørne), hvor vi hvert år samler den årgang, der fylder 3 år (i 2021 årgang '18).

Vuggestuegrupperne har et tæt samarbejde og deler oplevelser og aktiviteter efter børnenes udviklingsbehov og interesser.

Efterhånden som vuggestuebørnene bliver større og får andre behov og interesser, udvides samarbejdet til Bjørnene i mini-børnehaven.

Hus 3 består af 2 børnehaven-grupper (Stjernen og Hjulet). Det meste af dagen er man sammen på tværs af grupperne, og fordeler sig ud fra planlagte aktiviteter, interesser, udviklingsbehov, muligheder, legerelationer, spontane ideer mv.

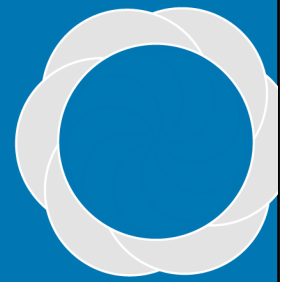
Børnehaven samarbejder med skolerne (primært Kratbjergskolen, der er genbo) om overleveringen til skolen i månederne op til skolestart.

Vores børnehus ligger velplaceret ift. natur, det veludbyggede stisystem, andre legepladser, byen, plejehjemmet, brandstationen, markerne med heste og får, skulpturparken etc. – og vi benytter os gerne af de mange muligheder for oplevelser det giver. Oplevelser vi kan udvikle, når vi kommer tilbage til vores base.

Vi har masser af traditioner såvel hus-vis som fælles – og plads til nye ideer, der bliver prøvet af.

I Børnehuset Kirsebærgården har vi afsæt i den anerkendende tilgang og den integrerende baggrund (beskrevet under fanen Udviklingsplan på hjemmesiden). Dét barnet, familien og medarbejderen hver især er og kommer med, bliver en del af det store fællesskab, der udgør os. Vi vægter relations-arbejdet og er bevidste om dets betydning for det videre samarbejde med såvel børn som voksne - og ser det som en forudsætning for at skabe trivsel, udvikling, læring og dannelse.

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

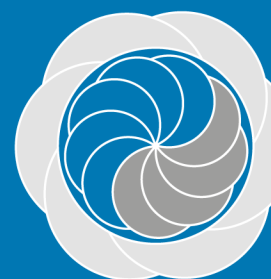
”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Vi arbejder ud fra en anerkendende tilgang og den integrerende baggrund. Begge tager udgangspunkt i barnet, hvor det kommer fra, hvad det kommer med og hvilke spor vi kan se barnet sætter i det fællesskab, vi alle er en del af her i Kirsebærgården.

Vores arbejde med børnesyn, dannelse og børneperspektiv, leg, læring og børnefællesskaber beskrives nærmere under Læreplanstemaerne.

Der tages udgangspunkt i Det fælles børne- og Læringssyn” (gældende for alle Allerød kommunes skoler og dagtilbud).

- Vi er fælles med barnet og familien om læring, trivsel og udvikling
- Fokus på barnets ressourcer og kontekstens betydning
- Vi arbejder på chancelighed, fællesskaber og inkluderende læringsmiljøer
- Pædagogisk refleksion og kvalitetsarbejde

Vi har i 2020/21 haft særligt fokus på legen, herunder de voksnes positionering i den og indflydelse på den. De faglige fyrtårne har deltaget i webinar med Pernille Hviid om emnet, og medhjælperne har på deres læringsdage med den pædagogiske konsulent ligeledes fået mere bevidsthed om deres betydning og rolle.

Vi arbejder med og udvikler hele tiden vores opfattelse af læringsmiljøer såvel inde som ude, og hvordan vi bruger dem som voksne og præsenterer dem for børnene.

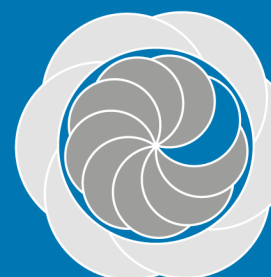
Vi har præsenteret hinanden for egne praksisfortællinger og italesat vigtigheden i at lade andre iagttage praksis, så vi sammen kan lave faglig refleksion og deraf udvikling og læring – også for de voksne.

Da vi grundet corona gennem de seneste 1,5 år har været underlagt skiftende retningslinjer for hvordan og hvor meget, vi har kunne omgås hinanden, arbejder vi videre med dette emne i 2022.

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Det at være barn, har værdi i sig selv.

Når man som forældre vælger at ens barn skal i daginstitution, vælger man også, at det skal indgå i et fællesskab.

Såvel det enkelte barn, som fællesskabet har betydning for vores daglige rutiner, legen, børneinitierede aktiviteter, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter – ja på alt, hvad der foregår. Vi er påvirkede af hinanden og afhængige af hinanden. Derfor er det meget afhængigt af deltagere og kontekst både hvad der sker i løbet af dagen og hvordan. Det er derfor en grundlæggende tilgang i vores arbejde, at vi kan have nogle ideer om, hvad vi gerne vil have, at børnene skal have ud af en given aktivitet/ leg – men lige så vigtigt, at det er ok, hvis det ikke sker. For så sker der noget andet!

Vi iagttager, reflekterer over og justerer hele tiden vores praksis, fordi det er de tegn og spor, børnene viser og giver os, der er styrende for vores faglige tilgang.

Nogle børn eller situationer kalder på, at vi som voksne er foran, igangsættende, styrende. Andre kalder på, at vi er med ved siden af evt. til at understøtte. Andre igen på at vi er bagved, nærværende men ikke blander os – eller holder os helt væk!

Børn lærer noget i alle situationer – og de voksne er hele tiden rollemodeller! – også når de ikke ”gør det rigtige”, fejler, øver sig...

Vi er meget opmærksomme på ikke at skabe en kultur i Kirsebærgården, hvor alt skal være perfekt. Vi viser børnene, at det er ok ikke at vide alt, kunne alt – men at vi alle kan øve os, bede om hjælp og at man fx godt kan være deltagende uden at være ekspert.

Alle børn skal opleve en dag indeholdende anerkendelse, glæde, fællesskab, tilpasse forventninger. Så motiveres barnet til at øve sig, prøve noget nyt, udvikles. Alt sammen en forudsætning for at såvel socialiseringen som den personlige udvikling kan finde sted.

I Kirsebærgården vil vi sikre et inkluderende miljø, hvor vores daglige rutiner, gøremål og omgang sammen med aktiviteter og lege har udgangspunkt i både det enkelte barn og børnegruppen.

Vi prioriterer relations-arbejdet, da vi ved, det skaber basis for såvel trivsel, læring, dannelse og udvikling som for det vigtige samarbejde vi har med såvel barnet som forældrene.

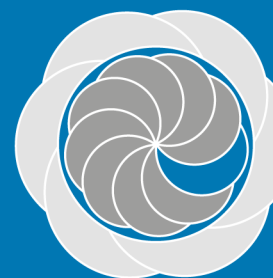
Legen er grundlæggende for såvel den personlige som den sociale læring og udvikling. I legen kan der bl.a. skabes basis for udvikling af fantasi, sprog, nysgerrighed, selvværd, kropsfornemmelse, identitet, livsduelighed.

Den voksne skal hele tiden have opmærksomhed på barnets/børnenes spor, tegn og udtryk og kunne justere sig derefter og være opmærksomme på børnenes behov, fra de kommer om morgenen til de hentes.

I vores læringsmiljø tages der højde for børn i udsatte positioner – uanset de er af kortere eller længere varighed. Alle børn kan i perioder være i en udsat position, derfor tilrettelægges læringsmiljøer, så der tages højde for, at alle børn har deltagelsesmulighed. Vores indretning og planlægning tager afsæt i den aktuelle børnegruppe og den enkeltes mulighed og forudsætning for at kunne indgå i positive fællesskaber.

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

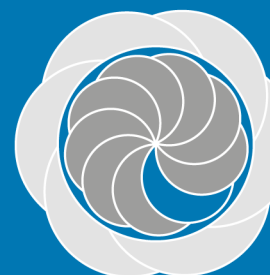
I Kirsebærgården lægger vi stor vægt på det åbne, respektfulde forældresamarbejde, og vi deler såvel gode historier som bekymringer.

- Vi har daglig kontakt ved dagens start og slut.
- Skriver på Aula (minimum ugentligt) hvad vi har lavet + den faglige bevæggrund for det. Fortæller hvad der pt optager børnene i de forskellige grupper mv.
- Opstarts-samtale (med deltagelse af sundhedsplejerske) + opfølgende indkørselssamtale efter 4 mdr.
- Indkøring af nye børn og forældre
- Trivsels- og udviklingssamtaler, hvor vi bl.a. anvender TRAS, praksisfortællinger, evt. video...
- Samarbejde om overgange internt i Kirsebærgården (fx til mellemgruppen) og til skolen.
- Tidlig indsats ved behov med evt. deltagelse af ekstern samarbejdspartner (fysioterapeut, logopæd, psykolog...)
- Forældremøder med fagligt input – oftest gruppeinddelt, så det opleves som mest vedkommende
- Div. sociale arrangementer (Lanternefest, spiseaften, sommerfest, Bedsteforældredag...)

I corona-tiden, hvor forældrene i perioder ikke kommer indenfor, viser vi fotos, kreative projekter, Læreplanstræer mv udenfor, så forældrene også visuelt kan følge med i børnenes hverdagsliv og udvikling.

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Alle vores børn er unikke. Alle børn kommer i kortere eller længere perioder i deres liv i en udsat position. Det er vores opgave som voksne i Kirsebærgården at sørge for, at børnene stadig har mulighed for deltagelse i udviklende og inkluderende fællesskaber.

Der kan være mange årsager til, at et barn i en periode ikke er i trivsel og nemmere kan komme i en udsat position i institutionen. Uanset om det skyldes en krise i familien, at ”bedstevennen” flytter, en udvikling der ikke forløber ”problemfrit” eller en diagnose, skal vi altid som voksne reagere.

Når vi oplever et barn ændre sig eller ikke virker i trivsel, deler vi altid vores opmærksomhed og iagttagelser med forældrene. Vi kan evt. inddrage Kompetencecentret, så vi sammen kan hjælpe barnet bedst muligt inden for de givne rammer.

Vi skaber mindre læringsmiljøer og fællesskaber for de børn, der kan have svært ved/ ikke har overskud til at skulle forholde sig til mange andre. Vi tilrettelægger og justerer vores aktiviteter, så alle får mulighed for deltagelse og få at være en del af et fællesskab.

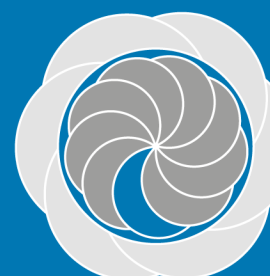
Vi sammensætter børnegrupper med afsæt i at kunne udvikle fællesskaber og venskaber.

Vi indretter os både fysisk og aktivitetsmæssigt, så der er mulighed for at trække sig og søge ro fra fællesskabet, når der er behov for det.

Vi støtter barnet i dets nærmeste udviklingszone.

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Når et barn har fået plads i Kirsebærgården kontaktes forældrene og der aftales et velkomstmøde gerne med deltagelse af sundhedsplejersken eller tidligere institution. Her spørges ind til bl.a. barnets start på livet, familieforhold mv – ikke for at snage men for at de nye relationer både mellem barnet og det pædagogiske personale og forældrene og personalet kan få det bedste afsæt. Ligeledes fortælles om vuggestuens/børnehavens pædagogik og der aftales en ramme for barnets indkøring. Hvis familien er tilflyttere og der derfor ikke er mulighed for deltagelse ved et møde af andre opfordres forældrene til at spørge fx tidligere vuggestue om, hvad de mener, er vigtig viden at give videre om barnet.

Vi prioriterer at give såvel barnet som forældrene en tryk start på livet i Kirsebærgården. Vi opfordrer til at have god tid til indkøring, så barnet får gode oplevelser i indkøringen, fremfor at det bliver for overvældende at komme ud i en ny verden. Vi skaber trykke, mindre rammer for det lille nye barn og det pædagogiske personale tilpasser læringsmiljøet til barnets behov, udvikling og rutiner. Vi italesætter over for forældrene, at det lille barn i starten vil opleve mange nye indtryk, der skal bearbejdes når man kommer hjem i de trykke rammer, og at det kan give reaktioner fx når man skal sove. Dette er en naturlig del af barnets udvikling.

At kunne rumme at barnet reagerer, skaber den bedste grobund for at barnet kan trives, udvikles, lære og dannes.

Overgangen fra vuggestue til vores mellem-gruppe (Bjørnene) opleves ofte mere voldsom for forældrene end for børnene. Dette dels fordi vi er privilegerede at være et lille hus, hvor vi kender hinanden og laver aktiviteter på tværs, dels fordi vi i månederne op til skiftet samler de ældste vuggestubørn fra de 2 vuggestuegrupper og laver mere målrettede aktiviteter sammen, der har til formål at skabe endnu bedre kendskab til hinanden, så man "bare" skifter fysisk miljø men har sine kammerater med sig. I tiden op til barnet flytter (altid med jævnaldrende det har en god relation til) planlægges en overgang, hvor barnet deltager i Bjørnenes aktiviteter, kommer på besøg, spiser frokost, går med på tur osv. Nogle gange med deltagelse af en af sine vuggestuevoksne – andre gange uden. Det afhænger af barnets behov. De nye voksne skaber en god relation til barnet inden det flytter gruppe, og barnet får kendskab til de nye voksne og stuens aktiviteter, andre børn, rutiner og den nye garderobeplads. Ligeledes søger de nye voksne viden om barnet - hvad kan det lide at lege med, er der en yndlingssang, en livret, hvad hedder familiemedlemmerne...? Hermed kan det pædagogiske personale skabe genkendelighed og sammenhæng for barnet.

Samme overgangsproces sker når børnene skifter til vores børnehavehus. Her er det hele børnegruppen fra Bjørnene, der flytter til Stjernen og Hjulet - og ligeledes her de voksne, der sørger for den gode overgang og vidensdeling så der skabes sammenhæng for barnet.

Overgangen fra børnehaven til mini-Sfo/ skole er vigtig og har stor indflydelse på barnets læring, udvikling, trivsel og dannelse både i selve overgangen og videre i livet.

Barnet skal opleve den røde tråd fortsætter, at Børne- og Læringssynet også gælder i skolen. Derfor er videndeling om barnet, dets ressourcer og hvad der virker for det enkelte barn vigtig viden der ikke må gå tabt. Dette ved at personalet fra mini-Sfo besøger barnet i børnehaven, oplever det fællesskab og den kultur, barnet er en del af.

Forældrene, barnet og det pædagogiske personale i børnehaven udfylder et samarbejdsskema, der har fokus på barnets styrker, interesser, potentialer mv. og hvilken pædagogisk tilgang, der har bidraget til barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse. Barnets perspektiv vægtes og indgår som et interview mellem barn og pædagog.

Børnene inviteres tilbage på besøg i børnehaven, hvor de bl.a. fortæller deres børnehavevenner om skolen.

I 2021 skal dagtilbud og skoler tilrettelægge dette samarbejde inden for en anden ramme end tidligere – mini-Sfo start bliver for alle pr. 1.maj og indtil da skal der foregå et overgangsarbejde.

I skrivende stund er der ikke indgået nærmere aftaler for

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

I Kirsebærgården får vi meget givet af vores placering og lokalmiljøet er medinddraget i såvel planlagte som spontane aktiviteter. Ture i lokalmiljøet kan både skabe gode læringsmiljøer og skabe gode oplevelser til gavn for (børne-)fællesskabet. Vi opsøger steder for at give børnene nye oplevelser, sanseindtryk, viden, udfordringer og prikke til deres nysgerrighed – alt sammen noget både børn og voksne tager med tilbage til livet og legen i børnehuset. Ofte ser og oplever vi noget, der inspirerer til at vi undersøger noget nærmere, når vi kommer hjem og derigennem udvikler til ”vores”.

Nogle eksempler på hvordan lokalsamfundet inddrages:

Vi ligger tæt på skoler, plejehjem, rådhus, brandstation, andre institutioner, legepladser, skov, søer og vandhuller, marker og enge, butikker, bibliotek, kirke, rådhus – alt sammen steder vi kommer, inviteret eller af os selv.

Vi er nabo til gymnasiet, og ”de store børn” bliver dagligt kommenteret og beundret – ligesom deres høje musik ofte indbyder til dans på vores legeplads. Vi har en flerårig tradition på dagen for studenterkørsel, hvor alle børn og voksne fra Kirsebærgården samles på græsset ved Rådhusvej med flag og fejrer Studenterne, når de kører forbi. Tilbage på legepladsen – og flere dage efter - leger børnehalebørnene studenterkørsel i mooncars :-)

Vi går i skulpturparken, dels for at se på skulpturer - hvordan er de skabt, hvad forestiller de, hvad er de lavet af? Dels fordi, de er gode at kravle og klatre på.

Vi går til andre legepladser fx i Rønneholtparken, hvor der er andre legeredskaber end vi selv har og børnene derfor kan få andre motoriske udfordringer.

På biblioteket kan vi låne bøger, læse bøger derhenne, opleve oplæsninger, teater, film. Vi forbereder hvad vi vil låne bøger om, men der er også altid plads til at blive inspireret på stedet.

Når vi går til markerne ved Hvidesten bliver især vuggestuebørnene begejstrede over heste og får – for nogles vedkommende er det første gang, de ser dem live.

Vi går også på besøg, hvor børnene bor. Vores mellemgruppe (Bjørnene) bruger meget tid på at gå lokalområdet tyndt for at alle børnene, kan vise hinanden, hvor de bor. På de ture kommer de ofte forbi steder, de kan genkende eller aftaler at gå på besøg ved senere – fx brandstationen.

Kirken kommer vi i til jul, hvor vi bliver inviteret sammen med andre institutioner. Dette skaber sammenhæng mellem juletraditioner og vores lokale kirke. Vi kan også finde på at gå derind, når vi alligevel går forbi – eller ringe og spørge om vi må komme op i kirketårnet.

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Fysisk og æstetisk læringsmiljø.

Kirsebærgården var for ca. 3,5 år siden en del af det kommunale fokus på pædagogiske læringsmiljøer, hvor Susanne Starfeldt var konsulent. Hun var på besøg i alle dagtilbud, hvor hun ud fra eksisterende indretning kom med sparring og forslag til ændringer af de fysiske læringsmiljøer. Der blev lagt vægt på, at det skulle være tydeligt for børnene, hvad rummene kunne bruges til. Vores børnehus er bygget i en tid, hvor man ikke prioriterede så store gruppe- og fællesrum som i nybyggede institutioner. Derfor har vi i Kirsebærgården også arbejdet med fleksibilitet i rummenes funktioner. Vi har prioriteret at have plads til både pladskrævende og mere stille lege. Ikke at have det samme inventar på alle grupper, men at kunne opsøge fx pudrum eller plads til kreativ udfoldelse, køkkenleg eller højtlesning.

Vi inddrager vores uderum som ligeså stor medspiller og rammesætter for lege og aktiviteter som inderummet. Vi kan lige såvel male eller lægge puslespil udenfor som inde – når de voksne er opmærksomme på at skabe rum og rammer, der er tydelige for børnene.

Vi har (af nød i den værste corona-tid) inddraget vores tidligere skur til cykler mv. til afgrænset uderum til mellemgruppen. Det bliver også brugt, når der ikke er krav om det, fordi det fungerer godt for børnene og skaber et fysisk afgrænset rum ude.

Det æstetiske børnemiljø er ligeså vigtigt som det fysiske. Vi søger at skabe et miljø, der understøtter børnenes kreative udfoldelser og udvikling. Vi præsenterer dem for forskellige materiel, der kan give forskellige udtryk. Vi præsenterer og udstiller deres kreationer og italesætter, at de selv har lavet dem. Vi stræber efter et æstetisk udtryk, der præsenterer tingene flot, men ikke så det overskygger at det er børnene, der har skabt tingene. Diversiteten i udtrykkene er skøn, og det er herligt, at man ofte kan se på de forskellige ting, hvilket barn der har skabt det, fordi der er plads til deres personlige udtryk.

Æstetik handler også om at passe på vores ting, at vi samler ting op i stedet for at sparke til dem, at der bliver ryddet op i stedet for at blive fyldt mere oven på rodet. At vi sorterer, reparerer eller smider ud.

De voksne skal have et opmærksomt blik på, om de ting der er i rummene har en funktion, skaber hygge eller kaos for børnene. Børnehalebørnene inddrages i rummenes indretning og funktion.

Psykisk læringsmiljø.

Alle børn i Kirsebærgården skal opleve sig som en del af et fællesskab. De skal have trygge rammer, nærværende og interesserede voksne og opleve udviklingsmuligheder, så de kan realisere deres potentiale.

Hvordan børnene trives med hinanden og de voksne er altafgørende for, hvordan de oplever det psykiske læringsmiljø.

Vi har fokus på at skabe grundlag for gode relationer, at skabe en positiv og tryk stemning, at vise og italesætte over for børnene, at de er betydningsfulde og vigtige for fællesskabet.

I børnehaven kan vi være undersøgende og spørge børnene. For alle aldersgrupper gælder det at de voksne kan søge at forstå og fortolke børnenes handlinger og intentioner. Vi reflekterer over egen praksis og tilgang, over de læringsmiljøer vi tilbyder, over den kontekst vi alle er en del af. Vi benytter metoderne Refleksionsark og Skema til handling for at få afdækket behovet for en ændring af praksis.

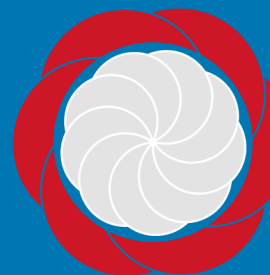
Hvordan vi arbejder med børneperspektivet, udvikling, trivsel, læring og dannelse kan der læses mere om i nedenstående beskrivelse af, hvordan der arbejdes med læreplanstemaerne i de enkelte aldersgrupper.

LÆREPLAN – fælles for alle temaer i alle aldersgrupper...

...at vi som voksne kender barnet og barnets nærmeste udviklingszone er en forudsætning for at kunne tage hånd om barnets udvikling, læring, trivsel og dannelse. Vi arbejder med børnene i tæt relation til de voksne, og vi bruger tid på at observere og understøtte børnene. Vi er opmærksomme på, om alle børn oplever sig som en del af et fællesskab. Vi følger børnenes spor både spontant og i planlagte aktiviteter og er bevidste om at skabe inkluderende læringsmiljøer. Vi tænker børnenes perspektiv ind i det pædagogiske arbejde, så tingene ikke sker for de voksnes skyld men har udgangspunkt i børnenes interesser, nysgerrighed og udviklingspotentialer.

Vi har ansvar for at skabe såvel chancelighed som deltagelsesmulighed for alle – og at dét at ære lige ikke er det samme som at være ens.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vuggestuen, Delfiner og Pingviner

Vi er et fællesskab som er sammen og heri skal der være plads til at hvert enkelt barn skal kunne udvikles og trives. Vi har fokus på at børnegrupperne deles i mindre grupper hvor hvert enkelt barns udvikling kan komme i fokus, der er plads og ro til fordybelse og til at være vedholdende i en tæt kontakt til en voksen. Dette kan både være i legerelationer, turgrupper eller ved pædagogisk planlagte aktiviteter. Vi kan dele børnene op efter alder, efter køn eller efter deres udviklingsniveau. På denne måde kan vi differentiere det pædagogiske arbejde alt efter hvad der er behov for. Det kan f.eks. være et barn har brug for at lege med nogle børn hvor det kan følge i deres spor og blive inspireret.

Vi har et fokus på at følge det enkelte barns nærmeste udviklingszone og følelsesliv. Vi bruger den viden vi har opbygget om det enkelte barn til at handle efter når vi guider børnene i deres handlinger, giver dem forskellige handlemuligheder alt efter hvor i deres udvikling de er og viser dem at de selv og deres følelser er noget værd. Dette er med til at styrke barnets selvopfattelse. Alle følelser er tilladte og vi guider barnet i hvordan det kan håndtere fx det at være vred eller ked af det.

Vi har en anerkendende tilgang til at styrke børnene i deres udvikling, F.eks. ved at fortælle dem at de er gode til at vente på det bliver deres tur, de klarede en svær situation eller det er okay at blive vred eller ked af det. Vi arbejder med barnets selvværd og selvtillid; De er gode som de er, alle er gode til noget og at vi støtter dem i deres udvikling. *"T går op af bakken på legepladsen. Op mod den store rutsjebane. Han glider nogle gange lidt tilbage. Op igen.. Han kæmper. Nu når han til kanten ved rutsjebanen. Knæet kommer op på rutsjebanen med besvær og det andet ben kommer med. Han sidder på rutsjebanen og smiler ned til den voksne. Den voksne siger; "Du kom helt op. Det må være så dejligt at kunne selv". T smiler og vinker.*

De voksne er nysgerrige på børnene og deres handlinger, og dermed kan børnene være nysgerrige på verden og trykke ved at udforske den. Børnene skal blive lige så dygtige som de kan.

Mini-Børnehaven, Bjørne

For at understøtte barnets personlig udvikling, har vi valgt at skabe læringsmiljøer, som specielt har fokus i børns deltagelse i legefællesskaber. Dette læringsmiljø er tilstedeværende hele dagen. I legen, sammen med andre børn og med voksen støtte, kan barnet udfolde sin fantasi og personlighed, opleve forskellige positioner i legen, udtrykke sine følelser og tanker og opleve modstand. På den måde udfordres og udvikles barnet i fælles leg og bliver en engageret deltager samt udvikler gåpåmod, livsduelighed og deltagelseskompetence.

e De voksnes rolle i at skabe dette læringsmiljø er at:

- skabe fysiske rammer for legen. Her husker vi at lytte til og observere børnene, så vi kan få børneperspektivet med.
- Give børnene mulighed for selv at vælge hvilken leg de har lyst til at deltage i.
- tilbyde sig og støtte børnene i "det der er svært" ved som voksen at være aktivt deltagende i legen.
- Hjælpe de enkelte børn når legen går i stå eller der opstår vanskelige situationer og konflikter. Støtte de enkelte børn i at komme videre når der opstår svære følelser.
- Hjælpe de enkelte børn med at bruge forskellige strategier for at komme ind i legen og være i legen samt at hjælpe dem at "læse" og forstå legen og de andre deltagere i legen.
- Være tæt på børn i udsatte positioner, skabe overskuelige rammer for deres leg og formidle og støtte relationen med andre børn.

1. Børnehave – Hjulet og Stjernen

2.

3.

Børnehaven – Hjulet og Stjernen

For at barnet kan opnå en forståelse af sit selv, sine omgivelser og de to elementer i samspil, er det essentielt at barnet får den nødvendige erfaringsdannelse, samt bliver introduceret til forskellige kontekster som giver forståelse for kulturforskelle, samfundsnormer og medmenneskelig interaktion. Vi arbejder i Kirsebærgården på tværs af stuer, alder, social og kulturel baggrund. Vi tager udgangspunkt i Den integrerede baggrund. En pædagogik som handler om at tage udgangspunkt i børnenes spor, se det enkelte barn og deres ressourcer og bruge disse i fællesskabet. Dette er med til at udvikle en fælles forståelse og accept af sig selv og hinandens forskelligheder og muligheden for at se værdien i dette. Vi er også bevidste om at se børnenes potentialer og sætte dem i spil, deltagelsesmuligheder, understøtte børn i udsatte positioner ved at understøtte og lyse på deres ressourcer, både over for barnet selv og deres omgivelser. Dette sikrer også en form for positiv "forstyrrelse" af at omverden ikke kun kan se ud på en måde for at være rigtig. Det giver endvidere barnet en unik mulighed for at indgå i et bredere fællesskab; samt flere måder at navigere i livet, altså en højere grad af deltagelsesmulighed for det enkelte barn, og herved et større engagement i eget og andres liv.

Det er vigtigt at vi også har øje for os selv som pædagogisk personale. Vi har en bevidsthed om hvorfor og hvordan vi selv agerer. Vi bruger hinanden personalet imellem bl.a. når vi anskuer hinanden som sparringspartnere. Dette kan vi fordi vi har en tryghed i personalegruppen. Vi ser os selv som en stabil og godt sammentømret personalegruppe. Vi er trygge ved hinanden, er bevidste om egne og andres kompetencer og det gør vi brug af på tværs af hele husets personalegruppe

Når barnet starter i Kirsebærgårdens børnehaven, hjælper vi barnet med at lave et selvportræt. Dette foregår i en mindre gruppe bestående af to børn og en voksen. Barnet får et billede af sig selv og skal ved siden af dette skabe et portræt ud fra det konkrete billede og sit eget selvportræt. Dette styrker barnets oplevelse af sig selv, og andre. Dette sker igennem den relation der opstår i gruppen og via de input den voksne og kammeraten tilfører samtalen. Hvert barn skal desuden medbringe billeder af dem selv og deres familie, disse billeder bliver sat ind i et "hus" og hængt op, så man ser sig selv som en del af gruppen, man får et tilhørsforhold. De bruges også i løbet af dagen, man får lige kigget til sin familie både når man savner eller blot lige får lyst. Altså et symbol på det store fællesskab men også med plads til den enkelte.

Vi arbejder og understøtter barnets alsidige personlige udvikling fra det øjeblik vi møder det enkelte barn fra morgenstunden. Allerede her er det væsentlig at vi møder barnet med glæde, omsorg, tryghed og nysgerrighed. Alle bliver mødt med et godmorgen og en lille snak om dagen som vi så følger op på, vi gør meget ud af at snakke med barnet om deres dag og oplevelser bl.a. ved samlinger men også små hyggesnakke i løbet af dagen. På den måde viser vi barnet at det har værdi ved sin blotte tilstedeværelse.

Vi som personale udviser selv at vi har engagement og gåpåmod og giver dermed barnet lyst til selv at være med i fællesskabet. Vores mål er at give barnet gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskabet og dagligdagens aktiviteter.

I børnehaven skaber vi læringsmiljøer der udvider barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Vi skaber rammer der inspirerer og pirrer barnet nysgerrighed ved bl.a. at have legetøj, spil og ting til kreative projekter i øjenhøjde. Dette for at skabe nysgerrighed og lyst hos barnet til at kaste sig ud i nye udfordringer. Vi laver forskellige legezoner for at lave "appetivækkere", dette giver mulighed for nye lege, udvikling af fantasi og mulighed for etablering af nye kammeratskaber. Vi giver gennem aktiviteter, børnene mulighed for at opleve sig selv på både kendte og nye/ukendte måder. Fx kan det i starten være grænseoverskridende at skulle have fingrene ned i den klistrede bolledej, men efter at have iagttaget vennerne gøre det, kan barnet få lyst og mod til selv at prøve, og derved opleve og udforske sig selv på nye måder. Vi stiller krav inden for barnets nærmeste udviklings zone, derved rykker barnet egne grænser og erfarer sig selv. Målet er at barnet gennem disse erfaringer får tillid til egne potentialer, omgivelser og opnår en positiv selvforståelse. Hvem er jeg, hvad kan jeg og hvor skal jeg øve mig.

Social udvikling

"Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vuggestuen, Delfiner og Pingviner

I institutionslivet er børnene sammen med andre børn og voksne **hele** dagen. Det er dog ikke en selvfølge for at børnene føler sig inkluderet, i trivsel og i et fællesskab. Det er det pædagogiske personales opgave at sørge for dette.

De voksne i vuggestuen observerer og reflekterer på tværs af stuerne for at sikre børnenes trivsel. Vi bruger hinandens viden og erfaringer til være stærke i refleksionen. Gennem små øvelser og projekter planter vi små frø som skal blive til barnets sociale kompetencer.

Vi øver i at vente på tur, hjælpe hinanden, aflæse følelser og mimik hos hinanden, lege i små grupper, spise sammen og snakke om hvem som er kommet i dag og hvem er fraværende. Det er det som er med til at gøre at børnene bliver opmærksomme på hinanden og samtidig finder ud af at de selv er vigtige i relationen til andre børn og voksne.

V taler også om at vi er forskellige. Nogle er store, nogle er små. Nogen har kjole på og andre har bukser på. Nogle har brune øjne, andre har blå.

Vi synger sange om navne for at vi kan se hvem der er kommet og hvem vi mangler for at vise interesse for hinanden.

Barnet bliver hjulpet til at se hvordan vi skal behandle hinanden. De voksne italesætter hvad vi gerne vil have at barnet skal gøre i stedet for fx at skubbe til hinanden. Vi italesætter også når barnet gør det, vi gerne vil have: "Jeg kan se du hjælper X med at få huen af. Det er godt for det er svært for X selv at gøre det når hun er så lille." Samtidig gør vi opmærksom på hvad det betyder for det andet barn; Jeg kan se at X bliver glad, når du kommer med hans sut" De voksne giver både handleanvisninger og hjælper med at oversætte det andet barns signaler, så det bliver nemmere at forstå hvad det enkelte barns hensigt er; "X tager dig i hånden – jeg tror hun vil have dig med hen til sandkassen"

Vi er i et stort fællesskab i institutionen, men også mange små når vi f.eks. er på hver vores stue eller deler børnene op i mindre grupper. Vi ønsker at børnene skal føle sig som en del af fællesskabet. Vi gør meget ud af at tage imod om morgenen og byde barnet ind. Vi inddrager også de børn der er kommet i at byde velkommen. *Det er morgen og der er kommet tre/fire børn på stuen. Udenfor kan vi se S er på vej – børnene får selv øje på hende og går hen til indgangsdøren, vinker og "råber" hendes navn. S smiler på den anden side af vinduet. Børnene indenfor stimler sammen ved døren. Den voksne åbner og S kommer ind. Hun bliver budt velkommen af børnene, vinker farvel til sin far. De andre børn hjælper S med at få overtøjet af.*

I løbet af året bliver der kørt mange små børn ind i vuggestuen. Vi har særligt fokus på tryghed og nærvær for det lille barn, der først skal danne relationer til de nye voksne, siden til stuens øvrige voksne og børn. Vi skaber ro omkring det nye barn, og roligt introducerer det til det fællesskab, der er på stuen. De voksne skaber en tryk relation fra begyndelsen for at den skal vare ved også efter indkøringen.

Mini-Børnehaven, Bjørne

For at understøtte barnets social udvikling, har vi valgt at etablere et læringsmiljø, hvor hvert enkelt barn kan opleve at være en betydningsfuld del af fællesskabet i gruppen og dermed have en følelse af at høre til. Det er vigtigt for os, både børn og voksne, at have positive forventninger til hinanden og at synliggøre det, som vi hver især kan bidrage med i fællesskabet. I dette læringsmiljø kan barnet trygt blive støttet til at øve sig i sociale færdigheder som f.eks. at have relationer til andre, føle og vise empati, løse konflikter, være deltagende og indarbejde (deltagelses)demokrati.

Vores initiativer til at etablere dette læringsmiljø:

-Når vi får en ny børnegruppe om foråret, er vores fokus at inddrage børnene i det nye fællesskab på Bjørnestuen ved f.eks. at vi i samling retter opmærksomheden på hvert enkelt barn og derefter gruppen som fællesskab. De voksne etablerer tætte og fortrolige relationer til de nye børn og hjælper børnene med at etablere relationer på tværs af børnegruppen. De voksnes rolle, igennem hele dagen, er, at være aktivt deltagende og lyttende i dialog med de enkelte børn og børnegrupper.

-Vi prioriterer legen højt på stuen. Med voksen- støtte får hvert enkelt barn adgang til legefællesskaber.

-Vi støtter børnene i at etablere forskellige sociale fællesskaber: varierende legefællesskaber, voksenstyrede fællesskaber, fællesskaber med mange eller få børn samt fællesskaber med højt eller lavt aktivitetsniveau.

-Vi fremhæver den gode omgangstone, både mellem os, som hører til hos Bjørnene, men også når vi møder mennesker "udefra", f.eks. buschauffør, postbud, familier, som vi ikke kender osv. Vi har en kultur hvor vi hjælper hinanden, øver os at vente på tur og vi deles om biler og baner.

-Vi støtter børnene i udsatte positioner ved at være tæt på og guide dem når de deltager i fællesskaber. Når der er brug for det, tager vi voksne initiativer og ansvaret for at organisere tydelige rammer for aktiviteter og hverdagens rutiner.

Børnehave – Hjulet og Stjernen og Stjernen

Det lille barn skal forberedes til det store voksenliv. Naturligvis et skridt ad gangen- man skal også kunne være i nuet. Barnets tidlige erfaringer med de sociale relationer og kontekster er afgørende for barnets formåen, kunnen og forståelse i voksenlivet. Vi er som voksne vigtige rollemønstre når vi viser hvordan vi opfører os over for hinanden, hvilke handlingsmønstre viser vi børnene og hvordan håndterer vi konflikter. Det at barnet oplever at have en god ven, hvad det vil sige at være en god ven er positivt stimulerende for barnets trivsel og udvikling. På ture har vi gangmakere, vi vælger barnets gangmakker og de er ofte forskellige fra tur til tur, men det kan være at det er den samme kammerat i en periode, hvis det er det der er brug for. Vi ser på hvem der kan profitere af hinandens selskab, hvad har det enkelte barn brug for lige nu, hvor kan der opstå et venskab og herigennem får børnene øje på hinanden – altså positive forstyrrelser i barnets hverdag. Vi opfordrer også til lege aftaler hjemme for at styrke fællesskabet. Dette er oplevelser de derefter tager med i børnehaven. Sidst men ikke mindst; naturligvis også det at børnene får mulighed for at dyrke tosamheden med bedstevennen.

I Kirsebærgården tilbyder vi børnene læringsmiljøer som inspirerer til leg på forskellige niveauer. Her er både voksen og børneinitieret leg. Dvs. vi skaber sociale fællesskaber hvor barnet oplever at høre til og bidrage værdifuldt og relevant. Børn i udsatte positioner er især afhængige af pædagogens støtte og guidning i de sociale fællesskaber. Alle børn skal være i en læringsproces hvor de oplever at blive set, samt det at give plads til andre. Det er essentielt for barnets dannelsesproces at kunne se fordelene i alles forskelligheder. Barnet anvender sine erfaringer i mange af livets fremtidige facetter.

Disse erfaringer får børnene dagligt når vi guider dem til at hjælpe hinanden, bruge egne styrker til at hjælpe de venner der har brug for hjælp til noget. Nogle gange er det mig der kan bidrage og andre gange, har jeg brug for en ven til at hjælpe, empati. Vi arbejder med konflikthåndtering, hvor fokus ikke omhandler placering af skyld og hvem der startede, men med fokus på hvordan børnene kommer videre i deres leg. Vi italesætter børnenes individuelle styrker og kompetencer, for derigennem at udvikle tolerance og demokratisk dannelse. Vi bruger "spejling", snak om hvordan det vi siger og gør føles for en selv og andre. Ved samling gør vi brug af sociale fortællinger bl.a ved brug af situationsbilleder, hvor vi taler om børnenes bud på hvad der sker på billedet og hvordan de viste situationer føles. Vi snakker med børnene om at skelne mellem vigtige ting og ting der er pynting og hvordan vi kommer videre i f.eks. deres leg.

Legen er afgørende for børnehavens udvikling. Det er væsentligt at have særligt fokus på det udsatte barn der kan have svært ved at indgå i legen med andre børn. Her kræver det at vi ændrer på læringsmiljøet. Hos barnet der ofte ender i konflikt, prøver vi at være på forkant og guide når situationen bliver udfordrende. Hos barnet der er passivt og ikke har mod til at deltage, kan vi som pædagoger veksle mellem at gå foran, ved siden af og bagved.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer

Vuggestuen, Delfiner og Pingviner

Vi har en fælles holdning til, at vi taler ikke til børnene men med børnene. Vi øver dem i at svare, både voksne og børn, og viser dem at deres svar har en vigtig betydning. Vi har viden om hvert barns sprogniveau, som vi har gennem vores sprogarbejde og sprogregistrering. Den viden bruger vi til at kunne differentiere vores arbejde ift. barnets nærmeste udviklingszone. Vi er opmærksomme på at sprog er mere end kun det talte ord; det er også kropssprog, mimik og gestik.

Vi arbejder med sprog gennem hele dagen. Børnene lærer når de er i trygge omgivelser og kendte rammer. Vi arbejder med sprog i rutinerne. Når vi sidder og spiser bliver der med de ældste vuggestuebørn f.eks. talt om de forskellige madvarer vi spiser, hvad det er vi drikker osv. Vi kan bruge vores samspil her til også at snakke om hvad de forinden har lavet på legepladsen eller f.eks. tale om hvad deres forældre og søskende hedder. Gennem hverdagen taler vi med børnene og sætter ord på deres og vores handlinger og dermed både har vi både fokus på at bruge kropssprog og ansigtsudtryk. Vi har fokus på at give barnet tid til at svare, hjælpe barnet på vej ved at guide det til brug af kropssprog/tegn så vi kan se hvad de mener og derefter hjælpe dem med at sætte ord på. Vi vil gerne have øjenkontakt med barnet for at skærpe fokus omkring samtalen. Nogle børn kan have svært ved øjenkontakt. Vi tvinger dem aldrig men tilbyder dem vores.

Vi understøtter vores sange med fagter. Vi både synger sangene, snakker fx om hvilke dyr der er med, om de er store eller små, og vi kan have billedkort eller som passer til sangene. På denne måde bliver barnets sprog stimuleret, nye ord introduceret og det bliver understøttet af det visuelle.

Vi støtter og guider børnene i at bruge sproget i konflikter. Et barn uden meget sprog vil bruge sit kropssprog til at sige fra. Vi tager børnene alvorligt når de henvender sig, viser dem vi vil forstå dem og hjælpe, og guider dem til en løsning. Dette gør også at børnene erfarer, det hjælper at gå til en voksen for hjælp.

Vi deler ofte børnene i mindre grupper, da dette blandt mange andre ting, også har en indvirkning på sprogarbejdet. Børnene får mere taletid, mere ro til at kunne sige noget, og man har mulighed for at kunne give børnene én til én kontakt.

Den måde vi kommunikerer med barnet på, smitter af på barnets måde at kommunikere på, så vi har til hensigt at kommunikere åbent og respektfuldt over for børn som voksne. Vi kommunikerer med barnet før vores handling; fx "Jeg tørrer lige din næse" eller "Jeg giver dig hagesmæk på"

Mini-Børnehaven, Bjørne

For at understøtte børns kommunikation og sprog, har vi etableret et læringsmiljø, hvor de voksne i løbet af hele dagen prioriterer dialogen med børnene, og har fokus på at give børnene tid til at fortælle og svare. De voksne er opmærksomme på at sætte ord på handlinger, følelser og begreber, og udfordrer og støtter børnene i at gøre det samme og dermed udtrykke sig sprogligt. Vi bruger de 10 understøttende sprogstrategier.

For at fremme dette læringsmiljø på Bjørnestuen, har vi indarbejdet en hverdagskultur som indebærer følgende tiltag:

- Vi har samling hver dag. Her tager vi forskellige emner op og børnene har mulighed for at fortælle om det, som optager dem i øjeblikket. Børnene øver sig i at fortælle, at lytte til og at vente på tur. Vi beder forældrene om at hjælpe med ved at give børnene nogle konkrete ting med, f.eks. billeder, som understøtter børns fortælling. Vi synger sange og siger rimer og remser, samt laver mundmotoriske øvelser, der kan være en hjælp, når man øver sig i udtalen.
- Vi læser dagligt mange bøger, og bøgerne er altid tilgængelig for børnene. Vi bruger dialogisk læsning og læser den samme bog mange gange.
- Vi støtter børnene i at bruge sproget når de leger og kommunikerer med andre børn f.eks. ved at hjælpe med at finde brugbare "replikker", lave aftaler og lytte til og respektere hvad de andre siger.
- Vi søger for at børnene får oplevelser af at det nytter noget at bruge sproget aktivt, f.eks. at man bliver hørt og forstået, at man får svar til sine spørgsmål og at man kan lave aftaler med andre og indgå i legefællesskaber.
- Vi introducerer og indarbejder begreber, ved at gøre dem konkrete f.eks. kan barnet holde, føle, dufte og smage en appelsin.
- Vi inviterer børnene til at være nysgerrige, når vi hører andre sprog end det danske, og "smager" på andre sprog ved f.eks. at synge "mester Jakob" på forskellige sprog.
- Vi har fokus på børn, hvis sproglige udvikling er langsom. Vi voksne tager initiativ til dialog med disse børn og motiverer dem til at bruge sproget. Vi tager initiativ til aktiviteter, som understøtter sproget, f.eks. spil, lege, læsning i små børnefællesskaber og har evt. fokus på en bestemt sproglig problematik. Vi bruger "skemaet for barnets sproglige udvikling" og LearnLab –sprog for at registrere børns sprogudvikling. På den måde bliver vi opmærksomme på hvert enkelt barns sproglige udvikling og ser, hvor der evt. er brug for en ekstra indsats. Hvis vi vurderer at der er brug for en speciel indsats, kontakter vi, i samarbejde med forældrene, vores logopæd.

Børnehave – Hjulet og Stjernen

Sprogfærdigheder bidrager til at barnet kan forstå sin omverden- Det at kunne udtrykke sine behov og gøre sig tydelig og forståelig. Denne forståelse er medvirkende til at barnet i sit voksenliv kan begå sig, samt at kunne indgå i en hensigtsmæssig dialog med andre. Både verbalt og non verbalt.

Også i sprogtilegnelse er vi bevidste om at følge barnets spor, og følge op på det der optager barnet. Hvis barnet viser interesse inden for et specifikt emne er vi sproglige rollemønstre der engagerer os og bidrager med vores erfaring. Sammen med barnet er vi undersøgende og understøtter gerne med Ipad og bøger vi låner på biblioteket.

Vi anvender metoder som fx dialogisk læsning. Dette gør vi i små grupper hvor vi leger med ordene, taler om ordenes betydning og skaber overgang fra bøgernes verden til det faktiske liv. Ydermere har vi et løbende samarbejde med logopæd, hvor vi tilegner os redskaber til brug i hverdagen for at nå børnene der hvor behovet opstår. Disse værktøjer bruger vi i løbet af dagligdagen både i mindre grupper og i det store fællesskab. På den måde når vi hele vejen rundt om barnets sproglige kunnen samt styrkelse af fællesskabet. For børn med sproglige udfordringer kan der iværksættes særlige tiltag i samarbejde med logopæd. Fx Spil hvor vi sammen med en lille gruppe af børn arbejder med terning spil. Terningespillet indeholder 6 store terninger med 6 forskellige aftegnede symboler. Barnet/eller børn sammen 2 og 2 slår med terninger og forfatter derefter en historie ud fra de slåede symboler

Når vi kommunikerer med børnene er det afgørende at vi har god øjenkontakt. Tale og ansigtsmimik skal være samstemmende. Vi støtter børnene i at gøre brug af både ansigts mimik og kropssprog - det fremmer forståelsen af kommunikationen, vi har rundt omkring hængende billeder med forskellige ansigtsudtryk, disse studeres flittigt. En del af kommunikation er også at lytte til sine omgivelser. Vi øver os over hele dagen og hele tiden. Blandt andet til samling kommer alle elementer til udtryk. Barnet øver sig i at være aktivt lyttende og byde relevant ind. De lærer at træde frem i et fællesskab og udtrykke sig. De opnår en forståelse af at det de og andre har på hjertet er relevant og vigtigt.

Vi synger, læser, rim og remser og sommerferiebøger. En sommerferiebog er en bog børnene får med hjem og som de så sammen med deres familie skal tegne i, sætte billeder i og skrive en lille tekst fra deres ferie. Bogen bruges til at hjælpe barnet med at fortælle om deres oplevelser, turde være i centrum, når de viser den frem til samling og være lyttende når de andre fortæller om deres oplevelser. Bogen er desuden med til at bygge bro mellem hjem og børnehave, den bliver meget ofte taget frem og kigget i både alene men også sammen med kammeraterne og de voksne. Endvidere bruger vi også bøgerne til sporopsamling med henblik på planlægning af vores projekter. Vores børnehavebamser Nuser og Kasper, kommer på skift hjem på weekend hos hvert barn, hvor forældrene skriver en lille historie om weekendens oplevelser. Ofte understøttet af billeder. Børnene skal til samling fortælle om weekenden. Her er barnet i centrum og det styrker både det enkelte barn, når det foran de andre skal fortælle om sine oplevelser men også det at føle sig vigtig og relevant. De andre børn øver sig her i at være aktivt lyttende og få forståelse for det andet barns liv og fortælling.

Vi digter historier med børnene. Det gør vi både når vi er på tur, har projekter eller der er et barn eller en voksen der har en ide til en fælles historie. Disse historier bliver fortalt af alle, og skrevet ned og hængt op så forældrene kan læse dem sammen med deres børn, spørge ind til historien og snakke om indholdet. Det enkelte barn får her en oplevelse af at sætte sit eget aftryk i en hverdag i et større fællesskab. De lærer at lytte til hinanden og får opfattelsen af kvaliteter hos de andre børn. Vinterens projekt i år var ud fra børnenes spor, eventyr og historier. Hvert barn fik til opgave at digte deres egen historie, de fik et par dage til at tænke over indholdet og kom så og meldte tilbage når de havde historien klar inde i hovedet. Vi skrev historien ned, barnet fortalte så sin historie til samling og vi lavede arbejdstegninger til historien, derefter lavede barnet så figurerne til deres historie, i forskellige materialer, og disse blev så hængt op på en gren i den rækkefølge de optrådte i historien.

Nogle børn benytter sig af piktogrammer i deres hverdag. Denne form for kommunikation bruges også af de andre børn i børnegruppen hvis de finder den relevant.

Ved samling bruger vi sang, musik og rim og remser.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations-dannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vuggestuen, Delfiner og Pingviner

Krop, sanser og bevægelse Vi har en legeplads med mange forskellige muligheder for at udforske kroppen og sanserne F.eks. ved bakken, trapperne, træstubbene, i sandkassen, i løbelege og sanselege. Som voksne bruger vi de forskellige områder til at lave aktiviteter, der styrker børnenes motorik, sanseapparat, selvforståelse og deltagelse i fællesskaber. Vi bruger små scootere og løbecyklar til at træne balance.

I sandkassen leger vi med sandet: Sand kan både være tørt og vådt, det kan være blødt og hårdt, koldt og varmt. Her bliver både børnenes sanser og motorik sat i spil, når sandet skal op i en spand om det enten er med hænderne eller en skovl.

De voksne understøtter børnenes sansning; Udenfor mærker vi vind og vejr: det blæser og det kan mærkes

på kinderne, det regner og vi bliver våde, græsset er vådt, der er vandpytter. Vi kan også høre vores omgivelser; bilerne på vejen, fuglene der synger.

I mindre grupper leger vi f.eks. med kartoffelmel, modellervoks, sansebolde osv. Vi hører musik og danser, laver forhindringsbaner og leger tumblelege.

Når vi spiser mad smager vi på madvarer som smager forskelligt og har forskellig konsistens. Nogle gange skal børnene øve sig i at turde smage på noget nyt og det understøtter de voksne ved at give tid til denne proces. Børnene får lov til at sanse maden afhængig af alder. Fra de helt små som skal øve sig i at spise og spiser med fingrene, mærker på mælken i koppen og træner i brugen af gaffel og ske til de ældre børn som selv kan hjælpe med at puste på maden og som opfordres til at bruge gaffel og ske i stedet for fingrene.

Vi har fokus på selvhjulpethed med den voksne ved siden af. Barnet skal gøre ligeså meget selv som det kan; selv kravle op og ned af stolen, op og ned på puslebordet, tage tøj af og på. De voksne understøtter barnets udvikling og har altid fokus på at barnet skal udvikle sig i nærmeste udviklingszone. Dvs. der skal stilles passende krav til hvad barnet selv skal, så barnet oplever succes ved selv at mestre noget. Barnet skal stå lige tilpas på tæer til at udviklingen sker. De voksne opmuntrer og giver opmærksomhed på det barnet kan og hjælper barnet med at fejre succeser;

F sidder ovenpå sin flyverdragt og prøver at få foden igennem hullet. Den voksne siger at man kan hive lidt i siderne af buksebenet. F hiver lidt og kigger på den voksne. Ja, det er helt rigtig siger den voksne og nikker. Prøv igen. F prøver, hiver lidt her og der og pludselig kommer foden igennem. F kigger på den voksne; SE. Jaaaaa, siger den voksne, flyverdragten kom på.

De yngste børn udvikler sig bedst ved at være på gulvet, hvor de kan rulle, ligge på maven og kravle. De voksne opmuntrer og guider børnene, så de får lyst til at øve sig, fx til at komme frem mod noget legetøj. De voksne er selv på gulvet sammen med børnene, da det er med til at motivere barnets udvikling og læring.

Mini-TMI: Som projekt arbejder vi årligt med Mini TMI (registrering af tidlig motorisk udvikling for de 0-3 årige) i samarbejde med kommunens fysioterapeut, der skal motivere, udvikle og styrke det enkelte barns motorik og evne og lyst til at bruge kroppen, kunne mærke sig selv og deltage i såvel fysiske som stillesiddende aktiviteter. Barnet skal f.eks. kunne spænde op i kroppens kernemuskler for at kunne sidde i balance (på en stol) i længere tid. Vi arbejder med at understøtte barnet der hvor det har motoriske udfordringer og videre mod nærmeste udviklingszone. Mini-TMI er en del af pædagogikken, vores hverdagsliv og hverdags-aktiviteter, så barnet ikke oplever sig testet. Det der skal observeres og registreres, indarbejdes i hverdagen, som aktiviteter, hvor de voksne er aktivt deltagende.

Oplever vi børn i særlige udfordringer inddrages forældrene, så vi i samarbejde kan hjælpe barnet til udvikling og mestring.

Vi har en legeplads med mange forskellige muligheder for at udforske kroppen og sanserne. F.eks. ved bakken, trapperne, træstubbene, i sandkassen, i løbelege og sanselege. Som voksne bruger vi de forskellige områder til at lave aktiviteter, der styrker børnenes motorik, sanseapparat, selvforståelse og deltagelse i fællesskaber. Vi bruger små scootere og løbetrykler til at træne balance.

I sandkassen leger vi med sandet: Sand kan både være tørt og vådt, det kan være blødt og hårdt, koldt og varmt. Her bliver både børnenes sanser og motorik sat i spil, når sandet skal op i en spand om det enten er med hænderne eller en skovl.

De voksne understøtter børnenes sansning; Udenfor mærker vi vind og vejr: det blæser og det kan mærkes på kinderne, det regner og vi bliver våde, græsset er vådt, der er vandpytter. Vi kan også høre vores omgivelser; bilerne på vejen, fuglene der synger.

I mindre grupper leger vi f.eks. med kartoffelmel, modellervoks, sansebolde osv. Vi hører musik og danser, laver forhindringsbaner og leger tumlelege.

Når vi spiser mad smager vi på madvarer som smager forskelligt og har forskellig konsistens. Nogle gange skal børnene øve sig i at turde smage på noget nyt og det understøtter de voksne ved at give tid til denne proces. Børnene får lov til at sanse maden afhængig af alder. Fra de helt små som skal øve sig i at spise og spiser med fingrene, mærker på mælken i koppen og træner i brugen af gaffel og ske til de ældre børn som selv kan hjælpe med at puste på maden og som opfordres til at bruge gaffel og ske i stedet for fingrene.

Vi har fokus på selvhjulpethed med den voksne ved siden af. Barnet skal gøre ligeså meget selv som det kan; selv kravle op og ned af stolen, op og ned på puslebordet, tage tøj af og på. De voksne understøtter barnets udvikling og har altid fokus på at barnet skal udvikle sig i nærmeste udviklingszone. Dvs. der skal stilles passende krav til hvad barnet selv skal, så barnet oplever succes ved selv at mestre noget. Barnet skal stå lige tilpas på tæer til at udviklingen sker. De voksne opmuntrer og giver opmærksomhed på det barnet kan og hjælper barnet med at fejre succeser; *F sidder ovenpå sin flyverdragt og prøver at få foden igennem hullet. Den voksne siger at man kan hive lidt i siderne af buksebenet. F hiver lidt og kigger på den voksne. Ja, det er helt rigtig siger den voksne og nikker. Prøv igen. F prøver, hiver lidt her og der og pludselig kommer foden igennem. F kigger på den voksne; SE. Jaaaaa, siger den voksne, flyverdragten kom på.*

De yngste børn udvikler sig bedst ved at være på gulvet, hvor de kan rulle, ligge på maven og kravle. De voksne opmuntrer og guider børnene, så de får lyst til at øve sig, fx til at komme frem mod noget legetøj. De voksne er selv på gulvet sammen med børnene, da det er med til at motivere barnets udvikling og læring.

Mini-TMI: Som projekt arbejder vi årligt med Mini TMI (registrering af tidlig motorisk udvikling for de 0-3 årige) i samarbejde med kommunens fysioterapeut, der skal motivere, udvikle og styrke det enkelte barns motorik og evne og lyst til at bruge kroppen, kunne mærke sig selv og deltage i såvel fysiske som stillesiddende aktiviteter. Barnet skal f.eks. kunne spænde op i kroppens kernemuskler for at kunne sidde i balance (på en stol) i længere tid. Vi arbejder med at understøtte barnet der hvor det har motoriske udfordringer og videre mod nærmeste udviklingszone. Mini-TMI er en del af pædagogikken, vores hverdagsliv og hverdags-aktiviteter, så barnet ikke oplever sig testet. Det der skal observeres og registreres, indarbejdes i hverdagen, som aktiviteter, hvor de voksne er aktivt deltagende.

Oplever vi børn i særlige udfordringer inddrages forældrene, så vi i samarbejde kan hjælpe barnet til udvikling og mestring.

Mini-Børnehaven, Bjørne

For at understøtte vores pædagogiske arbejde med Krop, sanser og bevægelse, har vi etableret et læringsmiljø, hvor vi er opmærksomme på, at børnene, lige som alle mennesker, oplever verden gennem kroppen. I dette miljø, bliver børnene inviteret til at være bevidste over deres krop, deres kropslige fornemmelser, og deres sanseindtryk. Børnene bliver opfordret og udfordret til at bruge deres krop på forskellige måder og motiveret til at have mod på at prøve det, som i starten er svært. Vi understreger vigtigheden af nysgerrigheden og glæden når vi arbejder med dette læreplanstema, og søger for at de præger vores læringsmiljø. Det er fundamentalt at hvert barn har oplevelsen af at trives i sin krop og være glad for sig selv.

For at etablere dette læringsmiljø, har vi fokus på følgende tiltag:

- I løbet af hele dagen støtter vi børnene i at mærke og sætte ord på deres fornemmelser (sult, tørst, varme osv.) og sanseoplevelser (føle, smage, høre, se osv.), og anerkender og er lydhøre over for deres indtryk.
- I løbet af hele dagen støtter vi børnene i at være bevidste over hvordan deres krop er (f.eks. sætter ord på kropsdele), hvad de kan bruge deres krop til (f.eks. selvhjulpenhed, leg), hvad de kan udtrykke med kroppen (f.eks. glæde, ivrighed, vrede) og hvad de andres kropssprog fortæller dem (f.eks. det kunne jeg ikke lide, stop). Dette gør vi f.eks. når vi er i gang med vores daglige rutiner, har fælles aktiviteter, vi er i dialog med børnene og når børnene leger.
- Vi giver plads til børns spontane leg med fysisk udfoldelse. Vi voksne tager initiativ til at skabe børnefællesskaber med forskellige motoriske aktiviteter og udfordringer (f.eks. når vi laver perlekranser eller forhindringsbaner) og motiverer børnene at være med. Vi har voksenstyrede aktiviteter f.eks. rytmik, hvor børnene systematisk kan øve forskellige motoriske færdigheder og opleve skiftende tempi. Vi bruger læringsrummet både indenfor og udenfor.
- vi arbejder på 3. år med mini-TMI =tidlig motorisk indsats – en metode udviklet i samarbejde med kommunens fysioterapeut (se nærmere beskrivelse under vuggestuen).

Børnehaven – Hjulet og Stjernen

Når børn skal tilegne sig den nødvendige viden og erfaring i forhold til følelsesmæssige og sociale processer, er kroppen en afgørende medspiller. Ligeledes udspringer kommunikation og relations dannelse fra kroppen. Derfor skal kroppen udforskes og bruges på mange forskellige måder, Aktive børn er glade børn. Megen forskning tyder endvidere på, at bevægelse i et barns liv har en positiv betydning i forhold til børns motoriske og kognitive udvikling. Vi skal derfor som personale være positivt motiverende og aktive sammen i vores dag i børnehaven. Vi skaber rum for at invitere børnene ind i fællesskaber der giver mod til motoriske udfordringer - at børnene finder og opnår en naturlig glæde ved et motorisk og kropsligt aktivt liv, at være og kunne være aktiv, yder mere er det at kunne aflæse og forstå andre en vigtig kommunikationsstrategi der indbyder til fællesskab, mestring i og af eget liv.

Vi sørger, qua vores pædagogiske tilgang og aktiviteter, for at børnene får et indgående kendskab til egen krops muligheder og eventuelle begrænsninger. Børnene skal guides til at have bevægelsesfrihed, at kunne vælge aktivt fra eller til ikke pga. begrænsning men pga. lyst.

Legen er et afgørende element inde som ude. Vi har en fantastisk legeplads med god grobund for at skabe ovenstående. Her er mulighed for både at cykle, løbe, klatre, lege gemmeleg, lege i store fællesskaber og i mindre grupper. Vi kan råbe højt og vi kan søge den stille leg hvis det er det der er behov for.

Vi har fokus på at vores legeplads giver børnene kropsbevidsthed, de får udfordret deres sanser ved at gemme sig under buske og træer, kravle og krybe igennem små passager og fryden ved at gemme sig og blive fundet. Barnet sanser og lære igennem kroppen, det sker bl.a. igennem lege som "Alle mine kyllinger kom hjem" og fangeleg. Aktiviteter som leg med fokus på bevægelse og afslapning til stille musik, hvor kroppen kan få ro til at blive masseret med bløde og dybe tryk, massagen giver børnene hinanden, to og to. I denne aktivitet får børnene også en følelse af hinanden, vi har rørt ved hinanden.

Vi bruger vores nærmiljø til at gå ture der udfordrer børnenes motoriske evner, det gør vi bl.a. ved at bruge Gymnasiets boldbane, hvor der er nogle stejle bakker børnene kan løbe, kravle og trille ned af. Vi kan hoppe længdespring og klatre. Her blive deres sanser endvidere udfordret ved at barnet mærker og fornemmer hvilket slags underlag de bevæger sig på.

Forskellige underlag gør noget forskelligt for vores måde at bevæge os på, vi sanser; dufter, føler, får forskellige visuelle oplevelser alt efter lys, vejr og vind. Alt dette skal være i en vekselvirkning mellem ro og bevægelse fornemmelsen af f.eks. at gå på blødt mos i skoven. Det er vigtigt at barnet opnår glæde, ro og trivsel i begge arenaer. Vi er som pædagogisk personale nysgerrige og opmærksomme på barnets egne initiativer i samme forbindelse - dette skaber størst mulig motivation til at udfordre sig selv og glæde ved at bruge af kroppen.

Ud over det mere fysiske/biologiske kendskab til egen krop anser vi også brug og kendskab til egen krop, som en kommunikativ, selvdannende, fællesskabende aktivitet. Hvem er jeg, hvad kan jeg, og hvad kan jeg lide.

Når vi som voksne i børnehaven arbejder ud fra læreplanstemaerne, kan vi i dagligdagen se hvordan vores pædagogiske arbejde bærer frugt. Når vi ser på barnet i dets aktuelle udviklings zone er vi nødt til at se det hele barn da alle elementer af barnets udvikling har indflydelse på barnets trivsel. Derfor oplever vi at de 6 læreplanstemaer krydser hinanden og fletter sig ind i hinanden. Eksempelvis kan vi se hvordan et barn som er udfordret i sin motoriske udvikling også bliver udfordret i sin udvikling af sociale relationer og alsidig personlig udvikling. Et barn som fx har haft udfordringer ved at udfolde sig på klatrestativet, bliver begrænset i legen da barnet her må vælge legen fra og dermed også vennerne. Vi kan se når vi guider barnet i at turde og afprøve sig selv, hvordan det vokser og motiveres til at prøve selv. Dette åbner op for at barnet på egen hånd får et ønske om at ville fx klatrestativet og med guidning fra de voksne her bliver trygge ved det læringsmiljø. Denne nye bevægelsesfrihed skaber grobund for at kunne lege nye lege og sammen med nye kammerater. Barnet får nu en oplevelse af at være en del af fællesskabet og høre til.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vuggestuen, Delfiner og Pingviner

Vi har en fantastisk legeplads hvor man kan gøre sig mange erfaringer, og vi er ude hver dag og når vejret er til det så meget som muligt.

Vi bruger legepladsen til at eksperimentere f.eks. varmt/koldt, tørt/vådt, hårdt/blødt. Jorden er nogle gange kold, vandet i vandpytten er vådt og koldt. Sandet er nogle gange varmt, tørt og fint, andre gange vådt og koldt. Børnene erfarer at vådt sandt kan bruges til at bygge med men ikke tørt/fint sand. Vi eksperimenterer med naturen; laver mudder, leger med sne og is, blander vand og sand og taler om hvad der sker.

Vi taler om årstidernes gang. Fx om foråret ser vi grene, der springer ud og om vinteren kan vi lege med sne og is og det kan være glat.

Vi taler om vejret og hvilket tøj vi skal have på. Regner det så vi skal have regntøj og gummistøvler på, eller om sommeren når solen skinner så vi tager sandalerne.

Vi finder små krible-krable dyr på legepladsen og taler om hvad de hedder og hvor de bor. Vi kigger på fugle og lytter til fuglefløjt. Vi printer gerne billeder af dyr og fugle og hænger dem op. På denne måde kan vi tale om dyrene og samtidig se hvordan de ser ud. Vi kan også google fuglelyde og dermed finde ud af hvad det er for en fugl der siger den lyd vi kan høre.

Vi bruger den omkringliggende natur, som skov, søer og marker. Vi går tur og kigger blandt andet på dyr vi ikke kan finde på legepladsen. F.eks. svanerne og ænderne som svømmer i søerne og frøerne som kvækker. Derudover bruger vi tid på at finde blomster, blade og grene. Nogle gange bliver det samlet og

udforsket indenfor. Andre gange bruger vi det til at lege med i sandkassen som pynt til kagerne, huse til edderkopper eller en gren bliver til en skyder.

Vi bruger naturen kreativt; vi kan male med vandfarve på sneen, så karse, lave isklumper....

Vi passer godt på naturen og taler om at vi ikke må brække grene af træerne, ikke må træde på de små krible-krabledyr eller plukke alle sommerblomsterne.

Vi taler om størrelser i mange sammenhænge, vi kan være mange børn eller få børn. Voksne er store og børn er små. En edderkop er lille og en elefant er stor. I kassen her er der meget legetøj og i den anden er der lidt. Vi bruger de daglige rutiner og situationer til at øve ting som f.eks. forståelse for størrelser, at tælle, viden om lys og mørke, lyd kan være høj og lav. Læringen kan f.eks. ske ved at man slukker lyset og der bliver mørkt, vi tænder igen og der kom lys. Vi synger sange hvor stemmerne skal bruges lavt og højt – F.eks. ”sneglen råbte højt KOM IND!”

Mini-Børnehaven, Bjørne

For at understøtte vores pædagogiske arbejde med Natur, ude-liv og science, har vi etableret et læringsmiljø, hvor vi opfatter naturen som et dejligt og spændende sted at være i. Vi bruger uderummet til at lege og eksperimentere med forskellige af naturens materialer. Vi stiller os undrende og udforskende over for naturens fænomener og sammenhænge, og vil gerne finde muligheder for at opleve varieret natur. Vi har fokus på den begyndende matematiske opmærksomhed.

Vores læringsmiljø indebærer forskellige initiativer og aktiviteter:

-Vi leger uden for hver dag og bruger uderummet til forskellige aktiviteter (f.eks. motoriske udfoldelse og spisning).

- Vi tager forskellige temaer op f.eks. ”hvor kommer maden fra” eller ”årstiderne”. Vi inviterer børnene til at reflektere over emnerne og mærke oplevelserne derfra på egen krop. Vi lytter til børns interesser og opdagelser, og bringer disse til hele gruppen.

- Vi undersøger hverdagens naturfænomener f.eks. sollyset som skinner ind på stuen og varmer og blænder øjnene, skygger som bliver dannet, når noget kommer foran lyset.

-Vi vækker børns nysgerrighed ved at undre os over forskellige naturfænomener og stiller retoriske spørgsmål som: hvordan kan det være at...? (f.eks. at sneen smelter inden for), er det ikke godt lavet at...(f.eks. regnen vander planterne), hvor er den mon på vej hen...(myren i sandkassen) osv. . Vi indleder en samtale om vores fælles undren og finder sammen med børnene svar på deres spørgsmål.

- Børnene laver sommerferiebøger sammen med deres forældre. Når vi ”læser” bøgerne, deler børnene deres nye oplevelser om verden, natur, dyr osv. med de andre børn. De andre børn øver sig i at lytte og kan ofte selv relatere til noget de selv har oplevet.

-I vores hverdag lærer vi at forstå og bruge matematiske begreber som tal, former og størrelser. Vi øver at kategorisere omverdenen ved at bruge relations par mange/få, tung/let, lang/ kort lys/mørke osv.

-Vi inddrager børnene i processen, når vi reparerer det legetøj, som er gået i stykker. På den måde viser vi børnene, at man ikke altid skal købe noget nyt. (ansvarlig forbrug og bæredygtighed). Vi italesætter en ansvarlig måde at færdes i naturen på og handler i overensstemmelse med det.

Børnehave – Hjulet og Stjernen

Det er essentielt at vi skaber rum for at give børn erfaringer med at være undersøgende og eksperimentere med naturen og eksperimentere generelt. Børnene skal også inddrages i i naturens vigtighed og hvordan vi behandler den. Forståelse af spillet mellem menneske og natur og bæredygtighed. Der skal hos børnene sås et frø som vil bringe spirende nysgerrighed og forståelse for naturens betydning. Samtidig er det her vi ser den spæde interesse for forståelsen af matematisk opmærksomhed.

På vores skønne legeplads har børnene mulighed for at udfolde og afprøve sig selv. Den indbyder til bevægelse, til at eksperimentere med kroppen og udfordre sig. Vi er ude i alt slags vejr og denne sanseoplevelse er essentiel for børnene. Både for at mærke forskellen på at være ude når det er regnvejr,

men også når det blæser eller er solskin. Det giver muligheden for at tale om påklædning. Vi drøfter hvad børnene mærker når det blæser og hvilken påklædning der passer fx til koldt regnvejr. Ved at børnene mærker det på egen krop får de en bredere forståelse af hvad de selv har brug for. Denne viden er vigtig at have med sig når man bliver større og fx går i skole og skal tage ejerskab over dagligdagens rutiner. Samtidig er der forskel på børn og deres individuelle behov i vejr og vind. Nogle børn har brug for mere tøj på kroppen end andre.

Vi drøfter via vores ude-liv hvordan vi kan se at årstiderne skifter. Hvordan kan vi se på træerne at det er blevet forår og hvilke ting bidrager naturen med i de forskellige årstider. Her har vi også via vores frugt træer og urtehave mulighed for at skabe en forståelse af hvad naturen giver os til spisebordet. Hvornår er frugter modne og hvad kan vi bruge den til. Vi får mulighed for at eksperimentere med naturen som spisekammer. Hvordan kan vi bruge naturen i et køkken og hvad giver det os når vi bager en frugt tærte med vores egne blommer helt fra bunden. Denne følelse af ejerskab er bidragende til nysgerrighed og gåpåmod til at bruge naturen. Samtidig med en viden om at passe på den. Når vi taler om at passe på naturen så er det også den spæde start af viden om bæredygtighed. Vi snakker med børnene om affald i naturen, for megen brug af papirs håndklæder, tegne papirer - hvor kommer det fra og hvad har det af betydning

Vi skaber naturoplevelser med fokus børnenes interesser, intentioner og nysgerrig. Hertil skal vi være kreativt tænkende og inddrage så mange aspekter som muligt - hvad sker der hvis vi vælger den fortællende tilgang i optakt til skovtur: "Der var engang en sulten skovtrod, der skulle på svampejagt". Den legende tilgang som spirer til vækkelse af børnenes nysgerrig over for naturlige aspekter. I dette eksempel vækkes barnets fantasi og formidlingsevne - lysten til i fællesskabet at være i et fællesskab med de andre og har forfattet lille eventyr.

Vi italesætter det vi oplever og har sammen med børnene en nysgerrig og undrende tilgang. Vi har en aftale om voksen positionering på legepladsen. en voksen har det overordnede overblik og er i bevægelse; dette så vi overskuer hele vores store dejlige legeplads, passer godt på alle børn, hjælper med eventuelle konflikter. En anden voksen sætter lege i gang med større grupper af børn, eller er nærværende og aktiv i leg med ganske få børn. Dette giver børnene et signal om både at blive passet godt på, men også plads og tid til nærvær og intimitet i relationen og legen-en tilstedeværende voksen der ikke hele tiden forsvinder

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vuggestuen, Delfiner og Pingviner

Vi arbejder med vores fælles sociale kultur. Vi har fokus på at være gode venner, vi hjælper hinanden, behandler hinanden pænt, taler pænt til og om hinanden osv. De voksne er opmærksomme på at være gode forbilleder.

Vi fejrer traditioner fra dansk kultur, som påske, jul, fastelavn. Børnene er med til de kulturelle traditioner som følger med, de laver pynt og vi hænger det op. Vi taler om hvad vi har lavet og hvad de skal lave af traditioner derhjemme. F.eks. pynter vi op til jul, har en nisse som kommer på besøg, har et juletræ. Viden om ens egen kultur er samtidig et trinbræt til at kunne introducere dem til at lære om andre traditioner når de bliver ældre.

Vi arbejder ud fra at børnene har en kreativ forståelse og at vi skal fodre denne. De erfarer hvad forskellige materialer kan bruges til, f.eks. når vi klipper, limer eller tegner og maler. Men også når vi er udenfor og leger med sand og vand. Børnene leger de laver sandkager og mad, sand kan kastes med og blive siddende på muren og legetøj kan bruges til mere end det vi som voksne antager det er til. Vi giver plads til at børnene kan udfolde deres kreativitet og anderkender dem i deres ideer. En spand kan bruges til at have vand og sand i, men den kan også bruges som soldaterhat.

I vuggestuen kan vi bruge digitale medier til fx at høre musik på, men de kan også bruges til at vi voksne finder billeder frem af det som børnene til samlingen er optaget af. Hvis nogle af børnene fx begynder at

sige som en brandbil, finder vi et billede af en brandbil. Dette giver børnene en visualisering af brandbilen og den voksne supplerer ved at sætte ord på. Der er ofte også mulighed for at gå til den nærliggende brandstation og se en rigtig brandbil. *Børnene er optaget af køretøjer i alle afskygninger: lastbiler, ambulancer, tog, motorcykler.... En voksen finder billeder af alle køretøjerne på telefonen sammen med børnene. Billederne printes ud og sættes sammen til en bog, som børnene kan kigge i.*

Den æstetiske sans bliver fx stimuleret når vi indretter stuen, så der er overskueligt, genkendeligt (fx at legetøj har sin faste plads) med tydelige fysiske læringsmiljøer og når børnenes kunstværker hænger på væggene, både for at pynte men mest for at give dem (og dermed barnet) betydning for resten af stuen og fællesskabet.

Mini-Børnehaven, Bjørne

For at understøtte vores pædagogisk arbejde med Kultur, æstetik og fællesskab, har vi etableret et læringsmiljø hvor hvert barn og hendes/hans måde at udtrykke sig, er betydningsfuldt, både for den enkelte og for fællesskabet. Vores læringsmiljø sikrer deltagelsesmuligheder for alle børn. Vi udforsker forskellige kulturelle indtryk og traditioner. Vi opfordrer og motiverer børnene til at udtrykke sig på forskellige måder.

Vores læringsmiljø udfolder sig på følgende måde:

-Vi arbejder bevidst med at støtte børnene i at deltage i forskellige legefællesskaber. Hvis der er brug for det, hjælper vi børnene i at organisere legen eller guider dem i at få adgang til legefællesskaber.

-I legen udfolder børnene deres fantasi og kreativitet og vi giver plads til og er lydhøre over den kultur børnene skaber mens de leger. F.eks. får bestemte genstande eller steder en ny betydning, som børnene har defineret (f.eks. et bord er et piratskib. En papkasse er en rumraket). I legen kan børnene eksperimentere med forskellige roller (f.eks. far eller politihund) og tilegne sig den kultur vi lever i.

-Der er mulighed for, både spontant og voksenstyret, udtrykke sig på forskellige måder: at male og tegne, synge, danse, fortælle historier osv. Børnene får erfaringer om at det hun/han skaber bliver værdsat og mødt med respekt. Alles udtryk er lige vigtigt. Vi voksne sammen med børnene, synliggør og beundrer hinandens skaberværk.

-Sammen reflekterer vi over forskellige indtryk vi får i løbet af dagen: f.eks. bogen vi har læst, billedet vi har kigget på, musikken vi har hørt. Vi motiverer og opfordrer børnene at danne deres egne meninger og oplevelser af de indtryk de oplever, lige som vi opfordrer børnene til at finde deres eget udtryk.

-Vi har den danske kultur med i vores hverdag i vores måde at være på, også når vi fejrer højtider og fester. Når der opstår muligheder for at høre om andre kulturer giver vi med glade plads til det og er nysgerrige åbne oven for det kulturelle mangfoldighed.

Børnehave – Hjulet og Stjernen

Kunsten og æstetikken er formende for børnenes udvidede oplevelse af sig selv og af omverdenen. Dette skabes når børnene i dagligdagen oplever at være i læringsmiljøer som indeholder kultur æstetik og fællesskaber. Det at blive introduceret for nye kulturer, tilgange og

æstetiske oplevelser gennem fællesskaber, øger børnenes handlemuligheder og forståelser af den verden de agerer i.

Fx ved at vi smager mad fra andre lande, synger sange, er nysgerrige og undersøgende.

I Kirsebærgården beskæftiger vi os med dette læreplanstema på mange andre forskellige niveauer.

Blandt andet ved vi at sang og musik og rytmik har en positiv indvirkning på barnets selvfølelse sammen med det at være med til at skabe lyd og format med sang og instrumenter. Vi inspirerer børnene til at finde musikken flere steder. Hvad kan vi sammen få til at lave lyde? Er det den samme lyd hvis man banker på en træstub som en plastikkop. Hvordan kan vi lave det til vore egen lyd og hvad synes vi selv lyder godt. I fællesskabet skal vi forsøge at have det til at harmonere og om ikke andet have respekten for at vi oplever noget forskelligt.

Denne unikke oplevelse styrkes også i andre sammenhænge. Når vi er en tur på museum eller i den lokale skulpturpark og får hver vores æstetiske oplevelse af, hvad kunsten er. Hvad gør den ved mig. Hvad får jeg ud af at se på dette billede, hvad får du ud af det?

Denne forståelse af, ikke at have samme oplevelse men, at anerkende at vi ser noget forskelligt er med til at styrke barnets generelle forståelse og accept af sig selv og den anden. Aspekter som kan anvendes i livets mange facetter. Eksempelvis når vi står i en konflikt situation hvor vi har brug for at kunne løse et dilemma. Der er din side og min side, og så er der en tredje vinkel. Den objektive hvor pædagogen skal mestre at guide.

Når vi tager i skoven udfordres vi på sanserne. Det er to individuelle oplevelser når to børn tager i skoven. Der er forskel på hvor barnet er i sin nærmeste udviklings zone og derfor vil det også være forskelligt hvad barnet sanser på turen. Hvis underlaget vi går på er ujævnt og barnet er lidt motorisk udfordret, så vil denne oplevelse fylde mere end hos barnet som uproblematisk kan bevæge sig rundt. Det at skulle bruge flere kræfter på at bevæge sig rundt i ujævnt terræn, bevirker at den fysiske oplevelse vil være større en den sansemæssige. Dette vil medføre at det ene barn får en anden sanseoplevelse af turen end den anden. Derfor sætter skovturen sig hos det enkelt barn som et særligt æstetisk udtryk. Et udtryk som er med til at give barnet en følelse af selvet. Hvem er jeg, hvad kan jeg, hvad mærker jeg og hvordan var det for mig.

Her støtter vi barnet i sin udvikling så det oplever sig i trivsel og gradvist flytter sig ud af sin komfort-zone og dermed kan lære, udvikles og dannes.

Evalueringens kultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringens kultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringens praksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

I Børnehuset Kirsebærgården er alle medarbejdere forpligtet til at arbejde ud fra Allerød Kommunes Fælles Børne- og Læringssyn. Dette betyder også at man skal reflektere professionelt over egen praksis og være aktivt medvirkende til dokumentation og evaluering af egen og kollegers pædagogiske praksis. Vi italesætter at det er godt at undres, at alle ikke skal kunne alt, at vi arbejder ud fra et ressourcensyn hos både børn og voksne.

Vi prioriterer den daglige mundtlige fælles refleksion- og evalueringskultur, hvor vi deler iagttagelser, undrer os, opstiller hypoteser og, hvis det kræves her og nu ændrer ved praksis. Vi har erfaret, at kvalificeret refleksion og evaluering ikke kun finder sted på planlagte møder, men lige så ofte i de korte dialoger med kollegerne og via børnenes feedback, spor og reaktioner i løbet af dagen. Derfor har vi mindsket antallet af aftenmøder og ført disse timer tilbage til dels det direkte arbejde med børnene og dels refleksion og evaluering fx i de enkelte teams. I marts '22 evalueres på effekten af dette.

På vores fælles personale- eller husmøder 1x månedligt arbejder vi med forskellige metoder og værktøjer: Læreplanstræet, Refleksionsarket og Skema til handling. Dette anvendes til planlægning, refleksion, evaluering og da metoderne er dynamiske bliver det en on-going proces...

Vi opstiller ofte hypoteser, som hjælp til at få indkredset et eller flere fokuspunkter. Et eksempel kan være et barn, der pludselig virker som om, det ikke er i trivsel. Her iagttager vi, undrer os, deler vores iagttagelser og evt. bekymringer med forældrene. Vi opstiller hypoteser og reflektere over, hvad vi tror kunne hjælpe barnet. Vi indsamler data fra alle involverede og skaber fælles refleksion over effekten hos barnet. Dette sker både i kortere her-og –nu sekvenser og flere gange dagligt – eller over længere forløb alt efter situationen.

Arbejdet med Den integrerende baggrund giver naturligt plads til at inddrage børnenes perspektiv som en del af den faglige refleksion. Hvad er effekten hos barnet/børnegruppen af det vi gør?

Vores læringsmiljøer og dermed vores læreplan videreudvikler vi på baggrund af praksisfortællinger, sporopsamling fra børnene (en del af Den integrerende baggrund) refleksion og ny faglig viden og erfaringer samlet via vores arbejde med refleksionsarket + input fra pædagog- /psykologfaglige webinarer mv.

Når Hus 5 laver forløbet med mini-TMI i 12 uger hvert efterår, anvendes Fysioterapeutens scoringsark i kombination med de pædagogfaglige iagttagelser af både hvert enkelt barn og børnegrupperne, så aktiviteterne bliver planlagt med udgangspunkt i såvel barnets/børnenes nærmeste udviklingszone som barnets / børnenes interesser. Fx kan man lege mange motoriske lege, der styrker balancen, muskelstyrken og kropsopfattelsen, samtidig med man leger forskellige dyr – hvis det nu er dyr, der har børnenes interesse.

Når Hus 3 hvert år har projekt i løbet af nogle uger efterår/vinter, samles der spor fra børnene og derfra og med viden om barnets/børnenes nærmeste udviklingszone vælges et overordnet tema, der kan rumme de forskellige spor og behov – og det evalueres og udvikles i løbet af perioden med input fra børnegruppen. Derfor tager projektet ofte en drejning i forhold til projektstart, fordi børnenes interesser ændres og udvikles.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

		
<p>Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.</p>	<p>Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.</p>	<p>Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen <i>Den styrkede pædagogiske læreplan</i>.</p>
		

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Pædagogisk læreplan

© 2019

Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC